

R O Z S U D O K
V M E N E S L O V E N S K E J R E P U B L I K Y

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Emila Franciscyho a členiek senátu JUDr. Daniely Sučanskej a JUDr. Eleny Siebenstichovej, v právnej veci žalobcu **O. Š.**, bývajúceho v B., zastúpeného Mgr. J. V., advokátom so sídlom v B., proti žalovanej **K., s.r.o.**, so sídlom v B., IČO: X., zastúpenej advokátskou kanceláriou R., s.r.o. so sídlom v B., **o ochranu osobnosti**, vedenej na Okresnom súde Bratislava IV pod sp. zn. 12 C 385/2008, o odvolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo 4. júna 2012 sp. zn. 6 Co 111/2011, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **z a m i e t a**.

Žalobcovi nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava IV rozsudkom z 15. júna 2011 č.k. 12 C 385/2008-194 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi do 3 dní sumu 23 000 € a žalobu vo zvyšku zamietol. Zároveň rozhodol o povinnosti žalovanej zaplatiť súdny poplatok a tiež o tom, že o trovách konania rozhodne až po právoplatnosti rozsudku. Z hľadiska skutkového vychádzal z toho, že 30. decembra 2005 došlo na diaľnici D1 ku kolízii medzi nákladným motorovým vozidlom zn. M. X. F. EVČ: B. s cisternovým návesom zn. S. EVČ: B. a osobným vozidlom zn. P. X.,

EVČ: L., pri ktorej došlo k smrteľnému zraneniu vodiča tohto osobného motorového vozidla (syna žalobcu), jeho spolujazdkyne (manželky žalobcu) a k ťažkým zraneniam samotného žalobcu; syn a manželka žalobcu svojim zraneniam podľahli. Podľa právneho názoru súdu prvého stupňa tým došlo k zásahu do osobnostných práv žalobcu (§ 11 a nasl. Občianskeho zákonníka). Pri riešení otázky, kto nesie zodpovednosť za tento zásah, resp. kto je pasívne vecne legitimovaný, vzal súd na zreteľ, že z hľadiska obsahu a účelu sú zodpovednostným vzťahom vzniknutým v dôsledku zásahu do osobnostných práv najbližšie zodpovednostné vzťahy, na ktoré dopadajú ustanovenia § 420 a nasl. Občianskeho zákonníka. V danom zodpovednostnom právnom vzťahu vystupuje na jednej strane ten, kto sa dopustil protiprávneho konania a na druhej strane ten, komu týmto protiprávnym konaním vznikla určitá ujma. Totožný je aj účel oboch inštitútov – zabezpečiť v čo najväčšej miere nahradenie vzniknutej ujmy. Vodič nákladného motorového vozidla (J. B.) bol v čase dopravnej nehody zamestnancom žalovanej a k nehode došlo počas jazdy vykonávanej v rámci plnenia jeho pracovných povinností. Pôvodcom zásahu do osobnostných práv žalobcu je preto žalovaná ako zamestnávateľka J. B. a prevádzkovateľka motorového vozidla, ktorého prevádzkou bola spôsobená smrť manželky a syna žalobcu. I keby žalovaná nezodpovedala za zásah do osobnostných práv žalobcu podľa § 420 Občianskeho zákonníka, niesla by zodpovednosť za zásah analogicky v zmysle § 427 Občianskeho zákonníka. Konanie žalovanej (jej zamestnanca), ktorým pri dopravnej nehode došlo k usmrteniu manželky a syna žalobcu a násilnému pretrhnutiu úzkych rodinných a citových väzieb žalobcu, predstavuje neoprávnený zásah do osobnostných práv žalobcu, predovšetkým do jeho práva na súkromie a rodinný život. V prípade takého zásahu sú dané predpoklady aj pre priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch. Pri úvahe o výške tejto náhrady z hľadiska závažnosti vzniknutej ujmy zohľadnil súd prvého stupňa najmä to, že žalobca stratil v jednom okamihu manželku a syna, s ktorými tvorili harmonickú rodinu, žili v spoločnej domácnosti a vzájomne si pomáhali. V dôsledku ich násilného úmrtia došlo k nezvratnému ukončeniu tohto spolužitia. Súd vzal na zreteľ aj to, že v čase úmrtia mala manželka žalobcu 44 rokov a syn 23 rokov; podľa jeho názoru mimoriadnu závažnosť vzniknutej ujmy nemôže spochybníť ani to, že žalobca sa na jeseň roku 2006 znovu oženil (s matkou synovej priateľky, ktorá pri rovnakej dopravnej nehode stratila dcéru, čo nemôže byť za daných okolností posudzované tak, že žalobca sa už so stratou manželky vyrovnal). Súd pri rozhodovaní zohľadnil aj majetkovú situáciu žalovaného a so zreteľom na všetky uvedené okolnosti za primeranú náhradu, ktorá je spôsobilá aspoň sčasti zmierniť následky neoprávneného

zásahu do práv na ochranu osobnosti žalobcu, určil sumu 23 000 €; vo zvyšku žalobu zamietol.

Na odvolanie žalovanej proti výroku uvedeného rozsudku, ktorým bolo žalobe vyhovené, Krajský súd v Bratislave rozsudkom zo 4. júna 2012 sp. zn. 6 Co 111/2011 rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti potvrdil; proti svojmu rozsudku pripustil dovolanie. V odôvodnení uviedol, že súd prvého stupňa založil svoje rozhodnutie na správnom závere, že v danom prípade je pasívne vecne legitimovaná žalovaná. Aj podľa názoru odvolacieho súdu v prípade neoprávneného zásahu do osobnostných práv fyzickou osobou (zamestnancom), ktorá bola právnickou osobou (zamestnávateľom) použitá na výkon činnosti, pri ktorej k zásahu došlo, za zásah a ním spôsobenú ujmu zodpovedá analogicky táto právnická osoba. V danom prípade ide o zodpovednosť za zásah do osobnostných práv žalobcu, ku ktorému došlo v súvislosti s dopravnou nehodou (prevádzkou dopravného prostriedku) vedúcou k usmrteniu jemu blízkych osôb. Tak, ako v prípade škody (majetkovej ujmy) spôsobenej touto osobitnou prevádzkou zodpovedá prevádzkovateľ vozidla, treba analogicky (§ 853 a 427 a nasl. Občianskeho zákonníka) vyvodiť jeho zodpovednosť aj v prípade spôsobenia nemajetkovej ujmy na osobnostných právach. Prevádzkovateľom dopravného prostriedku je ten, kto má trvalú možnosť právnej a faktickej dispozície s ním. Pri tom nie je významné, či prevádzkovateľ vozidla bol alebo nebol bezprostredným pôvodcom zásahu do osobnosti. V danom prípade bol vodič J. B. zamestnancom žalovanej – prevádzkovateľky dopravného prostriedku, jazdil na trase určenej žalovanou a dopravnú nehodu spôsobil v rámci činnosti, ktorou plnil svoje pracovné povinnosti. Žalovaná teda nesie zodpovednosť za zásah do osobnostných práv žalobcu. Za tento zásah by J. B. zodpovedal žalobcovi iba za predpokladu, že by nekonal v rámci svojho poverenia (predpoklady jeho zodpovednosti ale neboli dané). V ďalšom odvolací súd uviedol, že ak medzi fyzickými osobami existujú vzájomné sociálne, morálne, citové a kultúrne vzťahy vytvorené v rámci ich súkromného a rodinného života, môže porušením práva na život jednej z nich dôjsť k neoprávnenému zásahu do práva na súkromie druhej z týchto osôb. Právo na súkromie totiž zahŕňa aj právo fyzickej osoby vytvoriť a udržiavať vzťahy s inými ľudskými bytosťami, najmä v citovej oblasti, aby tak fyzická osoba mohla rozvíjať a naplňovať vlastnú osobnosť. Protiprávne narušenie týchto vzťahov predstavuje neoprávnený zásah do práva na súkromný a rodinný život fyzickej osoby. V prejednáwanej veci bolo preukázané, že vodič žalovanej porušil dopravné predpisy, v dôsledku čoho došlo k dopravnej nehode, pri ktorej zahynula manželka žalobcu a jeho syn. Tým došlo k neoprávnenému zásahu do práva žalobcu na

súkromný a rodinný život. Žalobca sa preto voči žalovanej oprávnene domáhal ochrany osobnosti v zmysle § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. So zreteľom na to, že morálna satisfakcia (§ 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka) nie je v danom prípade postačujúca, má žalobca podľa § 13 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. Pri predmetnej dopravnej nehode zahynuli jeho najbližší príbuzní a ich úmrtie je pre žalobcu nepochybne traumatizujúce. Vzhľadom na to je aj podľa názoru odvolacieho súdu primeranou náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch vyčíslená sumou 23 000 €. Odvolací súd z týchto dôvodov rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti potvrdil podľa § 219 ods. 1 O.s.p. s tým, že o trovách odvolacieho konania rozhodne súd prvého stupňa (§ 224 ods. 4 O.s.p.). Odvolací súd v zmysle § 238 ods. 3 O.s.p. pripustil dovolanie proti svojmu rozsudku, lebo podľa jeho názoru ide v danom prípade o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu v otázkach: „1/ či v prípade neoprávneného zásahu do osobnostných práv fyzickej osoby, ktorý bol vyvolaný zvláštnou povahou prevádzky dopravných prostriedkov, je osobou zodpovednou za zásah do osobnostných práv fyzickej osoby prevádzkovateľ motorového vozidla, ktorý zodpovedá za škodu spôsobenú prevádzkou tohto vozidla v zmysle § 427 a nasl. Občianskeho zákonníka s tým, že pasívna vecná legitímácia prevádzkovateľa motorového vozidla vyplýva z analogického použitia § 427 a nasl. Občianskeho zákonníka, 2/ či je smrť rodinných príslušníkov fyzickej osoby pri dopravnej nehode, ktorú títo rodinní príslušníci a ani fyzická osoba nezavinili, neoprávneným zásahom do práva fyzickej osoby na súkromný a rodinný život“. Odvolací súd k tomu dodal, že mu nie je známe rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktoré by tieto otázky riešilo.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná dovolanie. Uviedla, že v spore nie je pasívne vecne legitimovaná. Odvolací súd názor o jej pasívnej vecnej legitímácii vyvodil z nesprávnej aplikácie § 427 ods. 1 Občianskeho zákonníka, pri ktorej prehliadol, že právna úprava daná ustanoveniami § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka je komplexná a nič neodôvodňuje analogickú aplikáciu ustanovenia § 427 Občianskeho zákonníka. Namietla, že súdy dospeli k nesprávnym záverom aj pri riešení otázky primeranosti náhrady za zásah do osobnostných práv v peniazoch. Podľa jej názoru nemožno preskúmať kvalitu citového vzťahu medzi žalobcom a jeho manželkou a synom a súdy preto rozhodovali len na základe predpokladov o existencii a kvalite týchto vzťahov, prípadne len na základe samej skutočnosti, že išlo o manželku a syna žalobcu. Z týchto dôvodov žalovaná žiadala napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a ním potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu označil dovolaním napadnuté rozhodnutie za vecne správne v oboch otázkach, so zreteľom na ktoré bolo pripustené dovolanie.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas žalovaná (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpená v súlade s § 241 ods. 1 O.s.p. proti rozsudku, ktorým odvolací súd vyslovil prípustnosť dovolania (§ 238 ods. 3 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolanie treba zamietnuť.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Procesné vady tejto povahy neboli v dovolaní tvrdené a v dovolacom konaní ich existencia nevyšla najavo.

V ustanovení § 238 ods. 3 O.s.p. je odvolaciemu súdu zverené oprávnenie založiť výrokom rozsudku prípustnosť dovolania v prípade, že toto rozhodnutie je zásadného právneho významu. Rozhodnutie odvolacieho súdu má zásadný význam spravidla vtedy, ak rieši takú právnu otázku, ktorá judikatúrou vyšších súdov nebola riešená alebo výklad ktorej v judikatúre týchto súdov nie je ustálený, alebo, ak odvolací súd posúdil určitú právnu otázku inak, než je riešená v konštantnej judikatúre vyšších súdov a rozhodnutie odvolacieho súdu predstavuje v tomto smere odlišné riešenie tejto právnej otázky (viď rozhodnutie publikované v časopise Zo súdnej praxe pod č. 4/2004).

Pokiaľ odvolací súd vysloví prípustnosť dovolania podľa § 238 ods. 3 O.s.p., je dovolateľ oprávnený napadnúť rozhodnutie odvolacieho súdu len z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, a to práve len v tej konkrétne vymedzenej otázke, pre ktorú bolo dovolanie pripustené (pozn.: vo vzťahu k dovolaniu pripustenému dovolacím

súdom podľa § 238 ods. 3 O.s.p. sa uvedené ako principiálny, konštantný a nemenný prístup dovolacieho súdu jednotne aplikuje všetkými senátmi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v ich doterajšej rozhodovacej praxi – vid' napríklad rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 25. marca 2009 sp. zn. 1 Cdo 216/2009, 31. januára 2013 sp. zn. 2 Cdo 173/2012, 26. januára 2012 sp. zn. 3 Cdo 219/2011, 25. januára 2012 sp. zn. 4 Cdo 28/2011, 29. apríla 2010 sp. zn. 5 Cdo 171/2009, 23. mája 2012 sp. zn. 6 Cdo 115/2011 a napokon z 28. mája 2012 sp. zn. 7 Cdo 117/2011). Vzhľadom na to sa dovolací súd v predmetnom dovolacom konaní nemohol zaoberať žiadnymi skutkovými otázkami (na ich riešenie nie je oprávnený a ani vybavený procesnými prostriedkami – vid' § 243a ods.2 veta druhá O.s.p.), ale ani tými právnymi otázkami, so zreteľom na ktoré nebola odvolacím súdom vyslovená prípustnosť dovolania (dovolací súd preto neposudzoval ani správnosť právnych záverov súdov o tom, aká výška náhrady nemajetkovej ujmy priznanej žalobcovi je primeraná zásahu do jeho osobnostných práv).

V dovolaní sa namieta, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v oboch tzv. dovolacích otázkach spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

V prejednávanej veci prvostupňový aj odvolací súd správne vychádzali z § 11 Občianskeho zákonníka, ktorý priznáva každej fyzickej osobe právo na ochranu proti zásahom do osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy. Súčasťou práva na ochranu osobnosti je i právo na súkromie a rodinný život, ktoré v sebe zahŕňa tiež právo fyzickej osoby na spoločnosť s ďalšími osobami, predovšetkým s členmi rodiny. Zákon nedefinuje pojem zásah ani nepodáva výpočet konkrétnych foriem zásahov, ktorými môžu byť dotknuté jej osobnostné práva. Je ním však bezpochyby tak aktívne konanie, ako aj pasívne správanie, ktoré má v zákone uvedené znaky. Týmito znakmi sú predovšetkým neoprávnenosť zásahu a jeho objektívna spôsobilosť negatívne dopadnúť na chránené osobnostné práva fyzickej osoby. Medzi neoprávneným zásahom a poškodením (ohrozením) niektorého z osobnostných

práv musí byť vzťah príčinnej súvislosti. Ak určité konanie vykazuje zákonné znaky zásahu do chránených osobnostných práv, má fyzická osoba právo najmä domáhať sa, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov a aby jej bolo poskytnuté primerané zadosťučinenie (§ 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka).

I. Prvou otázkou, ktorú odvolací súd nastolil v napadnutom rozhodnutí je, „či v prípade neoprávneného zásahu do osobnostných práv fyzickej osoby, ktorý bol vyvolaný zvláštnou povahou prevádzky dopravných prostriedkov, je osobou zodpovednou za zásah do osobnostných práv fyzickej osoby prevádzkovateľ motorového vozidla, ktorý zodpovedá za škodu spôsobenú prevádzkou tohto vozidla v zmysle § 427 a nasl. Občianskeho zákonníka s tým, že pasívna vecná legitimácia prevádzkovateľa motorového vozidla vyplýva z analogického použitia § 427 a nasl. Občianskeho zákonníka“.

Vyššie už bolo uvedené, že vznik právneho vzťahu, obsahom ktorého je na jednej strane právo domáhať sa ochrany podľa § 11 Občianskeho zákonníka a na druhej strane povinnosť znášať sankcie uložené súdom, je podmienený tým, že ide o zásah neoprávnený a tiež objektívne spôsobilý privodiť ujmu na osobnosti. Účastníkom, ktorý je v rámci tohto právneho vzťahu nositeľom uvedeného oprávnenia (subjektom ochrany), je fyzická osoba, do osobnostných práv ktorej bolo zasiahnuté. Účastníkom, ktorý je nositeľom povinnosti upustiť od neoprávnených zásahov do práva na ochranu osobnosti alebo odstrániť následky zásahov alebo poskytnúť primerané zadosťučinenie, je fyzická alebo právnická osoba, ktorá sa dopustila určitého konania neoprávnene zasahujúceho do chránených osobnostných práv (je pôvodcom, resp. subjektom zásahu).

Predpokladom úspešného uplatnenia práva na ochranu osobnosti je nielen zistenie, že žalobca je fyzickou osobou, ktorej osobnostné práva boli porušené alebo ohrozené, ale rovnako tiež zistenie, že žalovaný sa dopustil toho konania, ktoré žalobca v konaní skutkovo vymedzoval a považoval za zásah do jeho chránených osobnostných práv. Obe zisťovania sú súčasťou skúmania, kto je v tom – ktorom konaní vecne legitimovaný. Vecnou legitimáciou sa rozumie stav vyplývajúci z hmotného práva, v rámci ktorého je jeden z účastníkov nositeľom oprávnenia (je aktívne legitimovaný) a druhý účastník je nositeľom právnej povinnosti (je pasívne legitimovaný).

Žalovaná v dovolaní na jednej strane pripúšťa, že do osobnostných práv môže zasiahnuť tak fyzická, ako aj právnická osoba, na druhej strane si ale „dosť dobre nevie predstaviť zásah do osobnostných práv vykonaný právnickou osobou ako umelým útvarom, za ktorú vždy musí konať konkrétna fyzická osoba“. Táto argumentácia žalovanej obsahuje zreteľný vnútorný rozpor a nezohľadňuje právne závery zastávané už dávnejšie judikatúrou súdov [viď napríklad Zborník III. Najvyššieho súdu, SEVT 1980, na strane 180 ktorého sa konštatuje, že subjektom zásahu môže byť tak občan (fyzická osoba), ako aj organizácia (právnická osoba)] a tiež odbornou právnickou literatúrou (viď napríklad Československé občianske právo, I. zväzok, Obzor Bratislava 1973, str. 167 a 168, resp. Občiansky zákoník, Komentár, Praha – Panorama, 1987, str. 100). Aj súčasnou judikatúrou Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (viď napríklad R 114/1999, R 38/1996, R 36/2009, R 53/2010, R 38/2012) je jednotne zastávaný názor, že pôvodcom zásahu môže byť nielen fyzická osoba, ale aj právnická osoba, teda subjekt, ktorý žalovaná označuje za „umelý útvar“ a v súvislosti s tým naznačuje, že zodpovednosť takého subjektu za zásah do osobnostných práv ani neprichádza do úvahy. Pokiaľ by bol správny názor, že za zásah do osobnosti zodpovedá vždy (len) tá fyzická osoba, konkrétnym konaním ktorej bolo zasiahnuté do osobnostných práv, bola by úplne vylúčená možnosť, že za takýto zásah nesie zodpovednosť právnická osoba. Právnické osoby sú však celkom bežne účastníkmi konaní o ochranu osobnosti, v ktorých Najvyšší súd Slovenskej republiky vykonáva dovolací prieskum (porovnaj napríklad rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 15. decembra 2011 sp. zn. 3 Cdo 108/2011, 29. júna 2009 sp. zn. 3 MCdo 3/2008, 19. mája 2010 sp. zn. 5 Cdo 108/2009 a z 27. novembra 2009 sp. zn. 5 Cdo 83/2008).

So zreteľom na argumentáciu žalovanej je potrebné uviesť, že pre právnické osoby je charakteristické to, že svoju vôľu nevytvárajú samostatne, ale prostredníctvom tých fyzických osôb, ktoré sú na to určené. Len prostredníctvom fyzických osôb právnická osoba tiež prejavuje svoju vôľu navonok, koná, robí právne úkony, zakladá právne vzťahy, vstupuje do právnych vzťahov, uplatňuje práva a plní povinnosti z týchto vzťahov. Ak bezprostredným pôvodcom zásahu do osobnosti bola fyzická osoba, ktorá bola právnickou osobou použitá na výkon jej činnosti, treba vyriešiť otázku, či konanie tejto fyzickej osoby je zásahom, za ktorý nesie zodpovednosť ona sama (bezprostredne konajúca fyzická osoba) alebo táto právnická osoba. Ustanovenia § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka neobsahujú úpravu, ktorá by osobitne riešila túto otázku.

Podľa § 853 Občianskeho zákonníka platí, že občianskoprávne vzťahy, pokiaľ nie sú osobitne upravené ani týmto ani iným zákonom, sa spravujú ustanoveniami tohto zákona, ktoré upravujú vzťahy obsahom aj účelom im najbližšie. V tomto ustanovení Občianskeho zákonníka je upravená analógia. Analógia legis (analógia zákona) sa používa ako forma aplikácie zákona vtedy, keď treba riešiť otázku, riešenie ktorej nie je síce v zákone upravené, ale ten istý zákon upravuje riešenie podobného prípadu. Vychádza sa pritom z predpokladu, že zákonodarca by podľa rovnakých zásad upravil aj daný prípad. Dovolací súd sa stotožňuje s názorom, že právnym vzťahom zodpovednosti za nemajetkovú ujmu spôsobenú na osobnostných právach fyzickej osoby (§ 11 a nasl. Občianskeho zákonníka) sú obsahom a účelom najbližšie právne vzťahy zodpovednosti za majetkovú ujmu (škodu) spôsobenú v majetkovej sfére poškodeného (§ 420 a nasl. Občianskeho zákonníka).

V zmysle § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka platí, že škoda je spôsobená právnickou osobou alebo fyzickou osobou, keď bola spôsobená pri ich činnosti tými, ktorých na túto činnosť použili. Tieto osoby samy za škodu takto spôsobenú podľa tohto zákona nezodpovedajú; ich zodpovednosť podľa pracovnoprávných predpisov nie je tým dotknutá.

Analogicky (§ 853 Občianskeho zákonníka v spojení s § 420 ods. 2 tohto zákonníka), pokiaľ bol neoprávnený zásah do osobnostných práv fyzickej osoby spôsobený niekým, kto bol použitý právnickou osobou na realizáciu činnosti tejto právnickej osoby, považuje sa takýto zásah za zásah spôsobený priamo právnickou osobou (pozn.: pre posúdenie, či išlo o takúto činnosť, je určujúca existencia miestneho, časového a vecného vzťahu k plneniu danej činnosti). Rovnaký právny názor je zastávaný aj v už spomenutej publikácii Československé občianske právo, I. zväzok, Obzor Bratislava 1973, str. 167 a 168 a tiež v Zborníku III. Najvyššieho súdu, SEVT 1980, str. 182. Dovolací súd k tomu poznamenáva, že rovnako aj Ústavný súd Slovenskej republiky v uznesení z 23. augusta 2007 sp. zn. I. ÚS 137/07 uviedol, že „podľa všeobecných ustanovení občianskeho hmotného práva je otázka zodpovednosti za škodu (vrátane zodpovednosti za nemajetkovú ujmu) konštituovaná tak, že za škodu, resp. za ujmu zodpovedá ten, kto ju spôsobil, pričom v prípade škody, resp. ujmy spôsobenej právnickou osobou ide o činnosť tých fyzických osôb, ktoré právnická osoba na túto činnosť použila (§ 420, ako aj § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka)“.

Zásada, že podľa všeobecných ustanovení o zodpovednosti za škodu (§ 420 a nasl. Občianskeho zákonníka) zodpovedá právnická osoba aj za zásah do osobnostných práv bezprostredne spôsobený fyzickou osobou konajúcou v rámci výkonu činností, ktorými bola poverená právnickou osobou, nie je zásadou výlučnou. Tak, ako sú zvláštnou skupinou zásahov do majetkovej sféry tie prípady, v ktorých škoda bola spôsobená prevádzkou dopravných prostriedkov (§ 427 a nasl. Občianskeho zákonníka), rovnako osobitnou je aj skupina tých zásahov do osobnostnej sféry, v prípade ktorých nemajetková ujma bola spôsobená prevádzkou dopravných prostriedkov. Pokiaľ je na mieste analogické použitie ustanovenia § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka pri určení, či zodpovednosť za zásah do osobnostných práv nesie fyzická osoba bezprostredne konajúca alebo právnická osoba, za ktorú fyzická osoba konala v rámci výkonu činností, ktorými bola poverená touto právnickou osobou, je rovnako na mieste analogické použitie ustanovenia § 427 ods. 2 Občianskeho zákonníka pri určení subjektu zodpovedného za zásah do osobnostných práv, ktorý bol spôsobený prevádzkou dopravných prostriedkov. Vychádzajúc z uvedeného možno konštatovať, že tak, ako podľa okolností konkrétneho prípadu zodpovedá za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla prevádzkovateľ vozidla poškodenému, zodpovedá tento prevádzkovateľ (aj) za nemajetkovú ujmu spôsobenú na chránených osobnostných právach fyzickej osobe.

Záver odvolacieho súdu, že za neoprávnený zásah do osobnostných práv fyzickej osoby, ktorý bol vyvolaný zvláštnou povahou prevádzky dopravných prostriedkov, zodpovedá analogicky prevádzkovateľ motorového vozidla (§ 853 a 427 Občianskeho zákonníka), nespočíva teda v zmysle vyššie uvedeného na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

II. Odvolací súd v napadnutom rozhodnutí za tzv. dovolaciu otázku stanovil aj to, „či smrť rodinných príslušníkov fyzickej osoby pri dopravnej nehode, ktorú títo rodinní príslušníci a ani fyzická osoba nezavinili, je neoprávneným zásahom do práva fyzickej osoby na súkromný a rodinný život“.

Najvyšší súd Slovenskej republiky k takto položenej tzv. dovolacej otázke uvádza nasledovné:

1. v rozsudku z 27. októbra 2010 sp. zn. 1 Cdo 77/2009 Najvyšší súd Slovenskej republiky za správny označil záver súdov nižších stupňov, že do osobnostných práv

oprávnených osôb bolo zasiahnuté zavinením dopravnej nehody, pri ktorej zahynul ich blízky príbuzný (syn a brat),

2. v rozsudku zo 17. februára 2011 sp. zn. 5 Cdo 265/2009 Najvyšší súd Slovenskej republiky uviedol, že „ak medzi fyzickými osobami existujú sociálne, morálne, citové a kultúrne vzťahy vytvorené v rámci ich súkromného a rodinného života, môže porušením práva na život jednej z nich dôjsť k nedovolenému zásahu do práva na súkromie druhej z týchto osôb. Takýmto protiprávnym zásahom tretej osoby do práva na súkromie, resp. práva na rodinný život môže byť ďalšiemu účastníkovi vzťahu spôsobená taká ujma, ktorá mu čiastočne alebo úplne bráni naplňať jeho citové potreby, t.j. nemajetková ujma postihujúca inú ako majetkovú sféru, sféru osobnostnú, ku ktorej nepochybne patrí aj citová (emocionálna) sféra. Ak dôjde k smrti jedného z členov rodinného vzťahu, pozostalá osoba môže utrpieť citovú ujmu vo forme šoku, smútku zo straty blízkej osoby a takisto aj spoločensva (vzťahu) s blízkou osobou“. Na inom mieste odôvodnenia tohto rozsudku Najvyšší súd Slovenskej republiky konštatoval, že „zásah do emocionálnej sféry fyzickej osoby, spôsobený protiprávnym konaním tretej osoby, následkom ktorého je úmrtie blízkej osoby, zakladá právo domáhať sa ochrany osobnosti podľa ustanovení Občianskeho zákonníka o ochrane osobnosti“,
3. existencia neoprávneného zásahu do práva na súkromie a rodinný život, ktorý bol spôsobený usmrtením blízkeho rodinného príslušníka pri dopravnej nehode, konštatoval Najvyšší súd Slovenskej republiky aj v rozhodnutí z 20. apríla 2011 sp. zn. 4 Cdo 168/2009,
4. v rozsudku z 27. novembra 2012 sp. zn. 2 Cdo 194/2011 Najvyšší súd Slovenskej republiky, i keď primárne riešiac otázku premlčania práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, konštatoval, že zavineným usmrtením chodca pri dopravnej nehode bolo zasiahnuté do práva na súkromie a rodinný život jeho blízkej príbuznej.

Vyššie (len ako príklad) uvedené rozhodnutia potvrdzujú, že v rozhodovacej praxi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sa uplatňuje ako jednotný názor, v zmysle ktorého súčasťou práva na ochranu súkromia chráneného ustanovením § 11 Občianskeho zákonníka, je aj rodinný život spočívajúci v udržiavaní a rozvíjaní vzájomných citových, morálnych a sociálnych väzieb medzi najbližšími osobami, a konanie, ktoré spôsobilo násilné pretrhnutie týchto väzieb stratou člena rodiny, je konaním nesúcim znaky neoprávneného zásahu do chránených osobnostných práv pozostalých členov rodiny.

Právny názor, ktorý je uvedený v predchádzajúcom odseku, zastáva dovolací súd aj v preskúmvanej veci.

Záver odvolacieho súdu, v zmysle ktorého smrť rodinných príslušníkov fyzickej osoby pri dopravnej nehode, ktorú títo rodinní príslušníci a ani fyzická osoba nezavinili, je neoprávneným zásahom do práva fyzickej osoby na súkromný a rodinný život, teda nespočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

III. Z dôvodov uvedených vyššie pod I. a II. dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalovanej nie je opodstatnené a že sa v ňom nedôvodne namieta, že odvolací súd svoje rozhodnutie založil na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Dovolací súd preto jej dovolanie zamietol (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

IV. V ustanovení § 1 O.s.p. je vyjadrené základné poslanie občianskeho súdneho procesu, integrálnou súčasťou ktorého je aj dovolacie konanie. Podľa tohto ustanovenia Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená (o.i.) výchova na úctu k právam iných osôb.

Dovolací súd nezdôrazňuje výchovné pôsobenie občianskeho súdneho konania bežne. V danom prípade ale nemôže ponechať bez povšimnutia tú časť dovolacej argumentácie žalovanej (resp. advokátskej kancelárie N. & P., s.r.o., ktorá žalovanej poskytovala právnu službu pri podaní dovolania), v ktorej – ako sama uvádza „s trochou nadsázky“ – porovnáva: 1. citovú ujmu, ktorá bola niekomu spôsobená usmrtením jemu blízkeho človeka, s ujmu niekoho iného, ku ktorej došlo v dôsledku uhynutia jeho psa, 2. možnosť uzavretia nového manželstva s možnosťou kúpy nového psa. Takéto porovnávanie vo všeobecnosti dehonestuje ľudskú bytosť a vzťahy medzi ľuďmi, je právne celkom nenáležité a osobitne v reáliách preskúmvanej veci aj neúctivé a necitlivé.

V. Procesne úspešnému žalobcovi vzniklo v dovolacom konaní právo na náhradu trov dovolacieho konania proti žalovanej, ktorá úspech nemala (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s ustanovením § 224 ods. 1 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p.). Najvyšší súd Slovenskej republiky nepriznal žalobcovi náhradu trov dovolacieho konania, lebo nepodal návrh na jej priznanie (§ 151 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u ě n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 26. septembra 2013

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková